

- temi suchasnoho humanitarnoho znannia XXI stolittia*” (Kharkiv, December 8–9, 2017). Kharkiv: Skhidnoukrainska orhanizat-siia “Tsentр pedahohichnykh doslidzhen”, pp. 53–55 [in Ukrainian].
5. Kakhno, I. (2015). Osobystisne stanovlennia maibutnoho likaria v umovakh vyshchoho medychnoho navchalnoho zakladu [Personal development of the future doctor in terms of higher medical education]. *Problemy suchasnoi psykhologii*, iss. 30, pp. 257–267 [in Ukrainian].
 6. Kontsepsiia rozvytku vyshchoi medychnoi osvity: Nakaz Ministerstva okhorony zdorov'ia Ukrainy vid 12 veresnia 2008 r. № 522/51 [The concept of development of higher medical education: Order of the Ministry of Health of Ukraine of September 12, 2008 № 522/51]. Retrieved from: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20080912_522.htm [in Ukrainian].
 7. Melnyk, A. (2010). Deiaki pytannia profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv medychnoho profilu u konteksti suchasnykh intehratsi-nykh protsesiv [Some issues of professional training of medical professionals in the context of modern integration processes]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia “Pedahohika”*, iss. 26, pp. 34–40 [in Ukrainian].
 8. Poplavska, S. (2013). Etyka profesiinoi vzaiemodii medpratsivnyka i khvoroho [Ethics of professional interaction between nurse and patient]. *Kompiuterno-intehrovani tekhnologii: osvita, nauka, vyrobnytstvo*, iss. 11, pp. 121–127 [in Ukrainian].
 9. Slavopas, V. (2016). Analiz stanu pidhotovky maibutnykh medychnykh sester zasobamy kompiuternykh tekhnologii [Analysis of the state of training of future nurses by means of computer technology]. *Medychna osvita*, no. 4, pp. 59–61 [in Ukrainian].
 10. Shehedyn, M. (2001). Medyko-sotsialni osnovy reformuvannia medsestrynskykh kadrovnykh resursiv systemy okhorony zdorovia [Medico-social foundations of reforming nursing staff resources of the health care system]. *Doctor's thesis*. Kyiv, 332 p. [in Ukrainian].

Demianchuk M. R. Didactic potential of courses “Human Health Examination and Assessment” and “Medical and Social Rehabilitation” in the formation of the professional competence of bachelors in nursing

Effective development of the health care system significantly depends on the quality of vocational training of bachelors in nursing. The quality of training of nurses is a key problem of reforming the health care system and providing the population with highly qualified medical care. The point is that professionally significant qualities of bachelors in nursing are in demand, their professional mobility and identity that provide effective and affordable nursing care to the population, in particular in the field of primary health care, care for patients with chronic diseases and rehabilitation care. The axiologization of the content of disciplines “Human Health Examination and Assessment” and “Medical and Social Rehabilitation” in the process of vocational training of bachelors in nursing becomes very important in such conditions. It is necessary to update the content component of the educational process, review curricula and programs, as well as implementation of innovative pedagogical technologies to ensure competitiveness, mobility, identity, independence in decision-making. Communication permeates the professional activities of the medical workers at any level. Individual peculiarities of the patient's psyche in the conditions of treating interaction collide with the psychological properties of the medical worker. The information on the organization of communicative interaction with patients are included in the content of courses “Human Health Examination and Assessment” and “Medical and Social Rehabilitation”. The integration into the content of the selected courses of gaming technologies, which involve placing the student's personality in the center of the educational process, will give the possibility to train various qualities of personality, to form skills of ability in different situations. Simulation and modeling games, which are used in the educational process of medical academy, provide a reflection of the real interaction of the medical worker and the patient and, at the same time, the ability to change them, go back to a certain point and, overcoming the situation, to accept other options.

Key words: students, bachelors in nursing, medical academy, medical education, vocational training, gaming technologies.

УДК 378.14.+811.581

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.85.18>

Ємельянова Д. В.

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

У статті визначено педагогічні умови формування лінгвокультурологічної толерантності українських студентів у процесі навчання китайської мови, а саме: застосування інформаційно-комунікаційних технологій на підставі створення навчального сайту з невербальним і вербальним матеріалом для ознайомлення з культурою, особливостями спілкування, етикетом та нормами поведінки китайців; визначення психологічних та мовних відмінностей і схожостей української та китайської культур і мов. Метою проведеного дослідження є експериментальна перевірка ефективності реалізації педагогічних умов формування толерантності українських студентів засобами китайської мови. Експериментальне дослідження спрямоване на визначення суттєвих психологічних і мовних відмінностей та на пошук точок дотику, схожості менталітету двох народів, їхніх культур і мов.

Уривок дослідження інформаційно-комунікаційних технологій із метою формування лінгвокультурологічної толерантності українських студентів у процесі навчання китайської мови здійснювалося шляхом підготовки до створення навчального сайту, на якому міститься невербальний і вербальний матеріал для ознайомлення з історією, культурою, особливостями спілкування, етикетом, мовою та нормами поведінки китайців. На підставі аналізу особливостей китайської мови зроблено висновок, що для неї характерні строгість, дисциплінованість і дотримання правил, що відображають відомі якості мешканців Піднебесної.

Результати дослідження сприяли формуванню лінгвокультурологічної толерантності українських студентів у процесі навчання китайської мови, дали змогу встановити як відмінності, так і схожості культури, мовних і мовленнєвих традицій Китаю та України. Особливу увагу привертає ідейна схожість текстів Гімну України та Гімну Китаю, а також схожість змісту прислів'їв і приказок, що свідчить про духовну близькість наших народів. Перспективи подальших досліджень вбачаються у продовженні роботи над створенням сайту з метою подальшого розвитку лінгвокультурологічної толерантності українських студентів у процесі навчання китайської мови.

Ключові слова: лінгвокультурна толерантність, українські студенти, китайська мова, навчання.

Толерантність визначається як важлива культурно-психологічна категорія, особлива якість людини, що виявляється в готовності демонструвати терпимість до іншого світогляду, способу життя, поведінки та звичаїв, до іншого віросповідання, до іншої національності, тобто в умінні миритися з існуванням інших, зважати на думку інших [1]. У ХХІ столітті в умовах протиборчих тенденцій глобалізації та зростаючих міжнаціональних конфліктів особливої значущості набуває толерантне ставлення до культур інших народів як до засобу можливостей подолання таких протиріч і налагодження міжнародних зв'язків. Інтеграція України у світове співтовариство, значне розширення міжкультурної взаємодії зумовлює зростання соціального запиту на толерантну особистість, яка виявляє ціннісне ставлення до інших людей і до їхніх поглядів. Толерантна людина здатна протистояти негативним проявам націоналістичних настроїв, ксенофобії, непорозуміння, які, на жаль, виявляються в сучасному суспільстві.

Однак прояв поваги й лояльності до думок інших людей не означає відмову від своїх принципів і переконань, терпиме ставлення до соціальної несправедливості або необхідності через силу приймати інші ідеї чи відмовитися від своїх. Толерантність – це позиція шанобливого ставлення до людини, її почуттів, особливостей та індивідуальності з правом відстоювати свою думку та її вираження. Світовий і суспільний розвиток показує, що чим більша соціальна й національна різноманітність, тим гострішою виявляється необхідність пошуку згоди в різних сферах життя, необхідність формування позитивних відносин.

З огляду на актуальність проблема толерантності нині є предметом вивчення філософії, соціології, психології, історії, релігієзнавства, культурології, педагогіки. Теоретичні та практичні основи формування толерантності розробляли багато дослідників, зокрема: А. А. Акулова, Н. Г. Анциферова, І. С. Валітова, Б. С. Гершунський, В. М. Золотухін, Є. Ю. Клепцова, П. Ф. Комогоров, В. А. Лекторський, З. Ф. Мубінова, Г. У. Солдатова, Ю. В. Ставропольський, В. А. Тишков, М. Уолце та інші. Вагоме місце в непростому процесі формування толерантності вчені відводять освіті як фактору культурного розвитку, засобу вирішення гострих соціально-політичних та етнічних проблем [2–6]. Виявлено статистично значущий прямий кореляційний зв'язок між толерантністю та рівнем освіти населення [7]. Освітній процес розглядається як модель формування та масового відтворення особистості – носія розвиненої культури толерантності.

Значним потенціалом у цьому аспекті є формування соціокультурної компетенції як знань про національно-культурні особливості та мову інших країн, що є виразником справжньої загальнонаціональної норми мовленнєвої і немовленнєвої поведінки її носіїв, умінь моделювати свою поведінку відповідно до цих особливостей та норм. Ніхто не буде заперечувати, що саме мова покликана сприяти розумінню особливостей психічного відображення, узагальненню та перетворенню дійсності представниками різних національно-культурних просторів. У китайській приказці говориться: “Вчити мову значить відкрити нове вікно у світ”. Доречно навести також висловлювання К. Д. Ушинського: “Мова народу – краший, такий, що ніколи не в'яне та вічно знову розпускається, цвіт усього його духовного життя, яке починається далеко за межами історії. У мові одухотворяється весь народ” [8].

Для позитивного розвитку міжнаціонального спілкування вагоме місце відводиться навчанню іноземних мов не тільки як засобу комунікації, а й як інструменту пізнання історії і культури іншого народу та вироблення навичок толерантності. Толерантний тип мовної поведінки є лінгвокультурологічною категорією та передбачає використання таких комунікативних тактик, як поступливість, компроміс, співробітництво, безконфліктність, ввічливість, що становить основу формування позитивних відносин. Саме мова слугує не лише засобом комунікації, а й інструментом пізнання культури, вироблення навичок терпимості до іншого, тому вивчення іноземних мов стає необхідним також із позицій лінгвокультурологічного аспекту толерантності. Мова є дзеркалом культури та відображає не тільки реальний світ та умови життя людини, а й суспільну самосвідомість народу, його менталітет, національний характер, спосіб життя, традиції, звичаї, мораль, систему цінностей, світовідчуття, бачення світу. Мова виконує функцію носія та передавача культури народу, передає скарби національної культури, традиції і звичаї [9. с. 14].

Китайська мова в наш час є найпоширенішою у світі. За останніми оцінками, понад 1,2 млрд людей вважають китайську мову своєю рідною (що становить приблизно одну п'яту людства) і майже 30 млн осіб володіють нею як іноземною. Популярність вивчення китайської мови з кожним роком зростає, саме тому визначення шляхів розвитку толерантності засобами китайської мови є актуальним і перспективним.

Останніми роками в Україні в закладах вищої освіти відкриваються спеціальності, спрямовані на вивчення китайської мови. Китайська мова також вводиться в середніх закладах освіти. У нашій державі налічується велика кількість Інститутів Конфуція, спрямованих на популяризацію китайської мови серед українського населення, що свідчить про зацікавленість китайської сторони у вивченні їхньої мови

українцями. У Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського у 2011 р. був відкритий Інститут Конфуція, який успішно працює, а з 2012 р. здійснюється набір і навчання студентів за спеціальністю “Середня освіта (Мова і література (китайська))”. Студенти цієї спеціальності проходять педагогічну практику в Харбінському інженерному університеті, який є одним із провідних вищих навчальних закладів Китаю, у загальноосвітніх школах України та в Інституті Конфуція, що, безумовно, надає широкий спектр можливостей формування лінгвокультурологічного аспекту толерантності у процесі навчання українських студентів китайської мови.

Формування толерантного ставлення засобами китайської мови в наш час відіграє одну з провідних ролей і потребує застосування певних педагогічних технологій – системи соціально перевірених та впорядкованих норм і правил, які віддзеркалюють закономірності навчально-виховного процесу в тих чи інших освітніх формах. Завдяки таким технологіям, окрім навчального матеріалу, можна транслювати певні виховні аспекти, що сприяють формуванню толерантності на підставі інтересу до мови.

На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури з метою формування лінгвокультурологічної толерантності у процесі навчання українських студентів китайської мови в навчальний процес упроваджено такі педагогічні умови:

1) застосування інформаційно-комунікаційних технологій для формування лінгвокультурологічної толерантності українських студентів у процесі навчання китайської мови на підставі створення навчального сайту з невербальним і вербальним матеріалом для ознайомлення з культурою, особливостями спілкування, етикетом та нормами поведінки китайців;

2) визначення психологічних та мовних відмінностей і схожостей української та китайської культур і мов.

Визначені педагогічні умови призначені відображати взаємозв'язок і взаємодію культури та мови в її функціонуванні, єдність мовного й культурного змісту з орієнтацією на сучасні пріоритети, суспільні цінності та норми української і китайської культури та мови з метою формування культурологічної толерантності у процесі навчання українських студентів китайської мови.

Метою дослідження є експериментальна перевірка ефективності реалізації педагогічних умов формування толерантності українських студентів засобами китайської мови.

Експериментальна дослідна робота з упровадження виокремлених педагогічних умов здійснювалася на факультеті іноземних мов Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського у процесі професійної підготовки студентів, які готуються за спеціальністю 014 “Середня освіта (Мова і література (китайська))”, під час вивчення дисципліни “Теоретична фонетика (основна іноземна мова)”. Роботу проводили під час годин, відведених на самостійну роботу та семестрові консультації. Експериментальне дослідження спрямоване на визначення суттєвих психологічних і мовних відмінностей та на пошук точок дотику, схожості менталітету двох народів і їхніх культур.

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій із метою формування лінгвокультурологічної толерантності українських студентів у процесі навчання китайської мови здійснювалося шляхом підготовки до створення навчального сайту, на якому міститься невербальний і вербальний матеріал для ознайомлення з історією, культурою, особливостями спілкування, етикетом, мовою та нормами поведінки китайців. Робота над створенням сайту проводилася студентами під керівництвом викладача.

В електронному комплексі у вигляді тексту елективної лекції наведено відомості про особливості китайської писемності та мови. Зазначено, що ієрогліфічна писемність із самого дитинства прищеплює китайцям такі риси, як працьовитість, старанність, посидючість, слухняність, воля. Звернено увагу на те, що граматична й фонетична системи принципово відрізняються від системи української мови. Підкреслено, що особливості читання та письма, які є основою освітньої культури китайської нації, формують у китайських учнів своєрідний тип мислення і сприйняття, емоції, зорово-руховий тип пам'яті, а також особливі звички, інтереси, схильності, ідеали та ціннісні орієнтації, розвинену інтуїцію. На підставі аналізу особливостей китайської мови зроблено висновок, що для неї характерні строгість, дисциплінованість і дотримання правил, що відображають відомі якості мешканців Піднебесної. В електронному комплексі наведено посилання на електронний ресурс під назвою “Жовтий журавель” [11], у якому міститься інформація про 10 найвідоміших китайців, яких варто знати в обличчя. У коментарі до посилання наведено такий текст: “Коли ви приїдете до Китаю, ви бачитимете цих осіб на рекламних плакатах, у телевізійних передачах. Актори грають їх у театральних постановках”. На цьому самому ресурсі можна отримати інформацію про визначні пам'ятки Китаю, наприклад Велику Китайську стіну, Заборонене місто, Храм Неба в Пекіні тощо. Також подано інтересні факти про Китай, поради туристам, наведено китайські ієрогліфи, які корисно знати туристу, з поясненнями для запам'ятовування тощо.

Як приклад схожості культур і менталітету наших народів в одному з блоків сайту наведені деякі універсальні культурні компоненти в китайській та українській мовах, які викликають схожі асоціації, про що свідчать наведені прислів'я та приказки, які є неоціненною коштовністю фольклору українського і китайського народів [12; 13]. Прислів'я та приказки, як відомо, становлять ніби звід правил. Вони рідко просто констатують якийсь факт, частіше рекомендують або застерігають, схвалюють чи засуджують, повчають, оскільки за ними стоїть авторитет покоління. Деякі приклади аналогії між українськими та китайськими прислів'ями і приказками наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Аналогія між українськими та китайськими прислів'ями і приказками

Українські прислів'я та приказки	Китайські аналоги
Мовчання – золото. Жінку мовчання ще ніколи не підводило. Менше говори – більше почувеш.	Не кажіть, якщо це не змінює тишу на краще. У мудрої людини довгі вуха та коротка мова. Краще вміти слухати, аніж говорити.
Краще один раз побачити, ніж сто разів почути.	Розкажи мені – і я забуду, покажи мені – і я запам'ятаю.
Краще з розумним втратити, ніж із дурнем знайти.	Розумна людина може сміливо виправити свої помилки, дурень свої вади не сміє навіть визнати.
Без вірного друга – велика туга.	Хороший друг – це справжній скарб.
Старий друг краще нових двох.	Найкращий одяг – новий, найкращі друзі – старі.
Без труда нема плода.	Якщо є рішучість пробити камінь, він сам дасть тріщину. Людина, яка змогла зрушити гору, починала з того, що перетягувала з місця на місце дрібні камінці.
Від осики не народжуються ослики.	Коней з оленячою головою не буває.

З порівняння прислів'їв і приказок можна зробити висновок, що аналогія простежується, проте іноді китайський варіант має більш філософський зміст, що можна пояснити впливом конфуціанства (як філософії, світогляду, іноді як релігії китайців).

Особливу увагу приділено порівнянню текстів Гімну України та Гімну Китаю. Тексти разом із відеосупроводом також містяться на навчальному сайті. Тексти гімнів наведені в таблиці 2. З порівняння цих текстів постає, що схожість визначається у психологічному та патріотичному драматизмі, пафосній напруженості, логіці та строгості думок, що свідчить про духовну й громадянську близькість наших народів.

Таблиця 2

Тексти Гімну України та Гімну Китаю

Гімн України	Гімн Китаю (українською мовою)
<p>Ще не вмерла України і слава, і воля. Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля. Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці. Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці. <i>Приспів:</i> Душу й тіло ми положим за нашу свободу, І покажем, що ми, браття, козацького роду. Станем, браття, в бій кривавий від Сяну до Дону, В ріднім краю панувати не дамо нікому. Чорне море ще усміхнеться, дід Дніпро зрадіє, Ще у нашій Україні доленька наспіє. <i>Приспів.</i> А завзяття, праця щира свого ще докаже, Ще ся волі в Україні піснь гучна розляже, За Карпати відоб'ється, згомонить степами, України слава стане поміж ворогами. <i>Приспів.</i></p>	<p>Вставай, хто рабом стати не бажає! Зі своєї плоті Велику стіну поставимо! Для долі нації грізний час настав, І з грудей рветься клич наш останній: Вставай! Вставай! Вставай! Нас мільйони, але серцем ми єдині, Під вогнем канонади сміливо ми підемо в бій, Вперед! Вперед! Вперед!</p>

Висновки. Як показали бесіди зі студентами та спостереження за роботою над створенням сайту, проведене дослідження сприяло формуванню лінгвокультурологічної толерантності українських студентів у процесі навчання китайської мови, дало змогу встановити як відмінності, так і схожості культури, мовних і мовленнєвих традицій Китаю та України. Особливу увагу привертає ідейна схожість текстів Гімну України та Гімну Китаю, а також схожість змісту прислів'їв і приказок, що свідчить про духовну й громадянську близькість наших народів.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у продовженні роботи над створенням сайту з метою подальшого розвитку лінгвокультурологічної толерантності українських студентів у процесі навчання китайської мови.

Використана література:

1. Фролова М. И. К вопросу социально-философского понятия толерантности и культурной идентичности. *Балтийский гуманитарный журнал*. 2018. Т. 7. № 2(23). С. 351–358.
2. Банах Л. С., Ильчук І. А. Поняття толерантності в історичному контексті та особливості її формування у студентської молоді (надані результати дослідження толерантності студентів ЗДІА). *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 67. С. 131–140.
3. Банах Л. С., Ильчук І. А. Комунікативна толерантність/інтолерантність студентів ЗДІА. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2009. Вип. 36. С. 166–180.

4. Гутник О. Є. Реалізація технології формування толерантності студентів – соціальних педагогів у виховній роботі. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2011. № 3. С. 30–35.
5. Зарівна О. Т. Роль освіти у формуванні толерантності студентської молоді. *Вища освіта України*. 2007. № 3. С. 103–108.
6. Столяренко О. В. Психолого-педагогічні умови формування толерантності у міжособистісних взаєминах студентів ВНЗ. *Рідна школа*. 2011. № 6. С. 46–50.
7. Прохода В. А. Образование как фактор формирования толерантности в России и в других европейских странах. *Азимут научных исследований: педагогика и психология*. 2020. Т. 9. № 3(32). С. 377–380.
8. Мово моя, рідна мово, доля твоя не проста. *Кримська світлиця: всеукраїнська громадська та політична газета*. URL: <http://svitytsia.crimea.ua/?section=article&artID=5608>.
9. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация : учебное пособие. Москва : Слово, 2000. 624 с.
10. Большакова Н. Г., Низкошапкина О. В. Развитие толерантности как лингвокультурной категории при обучении китайских студентов русскому языку. *Вестник Российского университета дружбы народов. Серия "Вопросы образования: языки и специальность"*. 2014. № 1. С. 71–75.
11. 10 самых известных китайцев: знаменитые люди Китая. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:-mNAj1JYrzsJ:jj-tours.ru/articles/china-10-famous-people.html&hl=ru&gl=ua&strip=1&vwsr=0>.
12. Українські народні прислів'я та приказки: топ-300. *То є Львів* : вебсайт. URL: <https://inlviv.in.ua/suspilstvo/ukrayinski-narodni-prisliv-ya-ta-prikazki-top-300>.
13. Китайские пословицы. *Викицитатник*. URL: https://ru.wikiquote.org/wiki/%D0%9A%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%86%D1%8B.

References:

1. Frolova, M. I. (2018). K voprosu sotsial'no-filosofskogo ponyatiya tolerantnosti i kul'turnoy identichnosti. [On the issue of the socio-philosophical concept of tolerance and cultural identity]. *Baltiyskiy gumanitarnyy zhurnal*, vol. 7, no. 2(23), pp. 351–358 [in Russian].
2. Banakh, L. S., Ilchuk, I. A. (2016). Poniattia tolerantnosti v istorychnomu konteksti ta osoblyvosti ii formuvannya u studentskoi molodi (nadani rezultaty doslidzhennia tolerantnosti studentiv ZDIA) [The concept of tolerance in the historical context and features of its formation in student youth (presented results of the study of tolerance of students ZDIA)]. *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, iss. 67, pp. 131–140 [in Ukrainian].
3. Banakh, L. S., Ilchuk, I. A. (2009). Komunikatyvna tolerantnist/intolerantnist studentiv ZDIA [Communicative tolerance/intolerance of ZDIA students]. *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, iss. 36, pp. 166–180 [in Ukrainian].
4. Hutnyk, O. Ye. (2011). Realizatsiia tekhnolohii formuvannya tolerantnosti studentiv – sotsialnykh pedahohiv u vykhovnii roboti [Implementation of the technology of forming tolerance of students – social teachers in educational work]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemamy*, no. 3, 30–35 [in Ukrainian].
5. Zarivna, O. T. (2007). Rol osvity u formuvanni tolerantnosti studentskoi molodi [The role of education in the formation of tolerance of student youth]. *Iyshcha osvita Ukrainy*, no. 3, pp. 103–108 [in Ukrainian].
6. Stolyarenko, O. V. (2011). Psykholoho-pedahohichni umovy formuvannya tolerantnosti u mizhosobystisnykh vzaiemynakh studentiv VNZ [Psychological and pedagogical conditions for the formation of tolerance in interpersonal relationships of university students]. *Ridna shkola*, no. 6, pp. 46–50 [in Ukrainian].
7. Prokhoda, V. A. (2020). Obrazovaniye kak faktor formirovaniya tolerantnosti v Rossii i v drugikh yevropeyskikh stranakh [Education as a factor in the formation of tolerance in Russia and other European countries]. *Azimut nauchnykh issledovaniy: pedagogika i psikhologiya*, vol. 9, no. 3(32), pp. 377–380 [in Russian].
8. Movo moia, ridna movo, dolia tvoia ne проста [My language, native language, your destiny is not a simple]. *Krymska svitytsia: vseukrainska hromadianska ta politychna hazeta*. Retrieved from: <http://svitytsia.crimea.ua/?section=article&artID=5608> [in Ukrainian].
9. Ter-Minasova, S. G. (2000). *Yazyk i mezhkul'turnaya kommunikatsiya: uchebnoe posobie [Language and intercultural communication: tutorial]*. Moscow: Slovo, 624 p. [in Russian].
10. Bol'shakova, N. G., Nizkoshapkina, O. V. (2014). Razvitiye tolerantnosti kak lingvokul'turnoy kategorii pri obuchenii kitayskikh studentov russkomu yazyku [The development of tolerance as a linguistic and cultural category in teaching Russian to Chinese students]. *Vestnik Rossiyskogo universiteta druzhby narodov. Seriya "Voprosy obrazovaniya: yazyki i spetsial'nost'"*, no. 1, pp. 71–75 [in Russian].
11. 10 samykh izvestnykh kitaytsev: znamenityye lyudi Kitaya [10 most famous Chinese: famous people of China]. Retrieved from: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:-mNAj1JYrzsJ:jj-tours.ru/articles/china-10-famous-people.html&hl=ru&gl=ua&strip=1&vwsr=0> [in Russian].
12. Ukrainski narodni pryslivia ta prykazky: top-300 [Ukrainian folk proverbs and sayings: top 300]. *To ie Lviv: vebseit*. Retrieved from: <https://inlviv.in.ua/suspilstvo/ukrayinski-narodni-prisliv-ya-ta-prikazki-top-300> [in Ukrainian].
13. Kitayskiye poslovitsy [Chinese proverbs]. *Vikitsitatnik*. Retrieved from: https://ru.wikiquote.org/wiki/%D0%9A%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%86%D1%8B [in Russian].

Yemlyanova D. V. Formation of language and cultural tolerance of Ukrainian students when teaching the Chinese language

The article defines the pedagogical conditions for the formation of linguistic and cultural tolerance of Ukrainian students in learning Chinese, namely: the use of information and communication technologies based on the creation of educational sites with nonverbal and verbal material for learning about culture, communication, etiquette and the behavior of the Chinese; identification of psychological and linguistic differences and similarities between Ukrainian and Chinese culture and language. The purpose of the study is to experimentally test the effectiveness of the implementation of pedagogical conditions for the formation of tolerance of Ukrainian students by means of the Chinese language. The experimental research is aimed at identifying significant psychological and linguistic differences and finding common ground, similarities in the mentality of the two peoples, their cultures and languages.

The introduction of information and communication technologies for the development of linguistic and cultural tolerance of Ukrainian students in learning Chinese was carried out in preparation for the creation of an educational site that contains nonverbal and verbal materials for history, culture, communication, etiquette, language and behavior Chinese. Based on the analysis of the peculiarities of the Chinese language, it was concluded that its severity, discipline and compliance with the rules reflect the well-known qualities of the people of China.

The results of the study contributed to the formation of linguistic and cultural tolerance of Ukrainian students in the study of Chinese, allowed to establish both differences and similarities of culture, language and speech traditions of China and Ukraine. Particular attention is drawn to the ideological similarity of the texts of the Anthem of Ukraine and the Anthem of China, as well as the content of proverbs and sayings, which testifies to the spiritual closeness of our peoples. Prospects for further research are seen in the continuation of work on the site in order to further develop the linguistic and cultural tolerance of Ukrainian students in the study of Chinese.

Key words: *linguistic and cultural tolerance, Ukrainian students, Chinese language, education.*

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.85.19>

Журавська Н. С.

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ САМОПІЗНАННЯ

Аналізується аудиторне навчання як підготовка до участі у грі (ярмарку), коли учасникам пропонується готуватися до гри: вибрати призначені ярмарки, планувати участь у них, проводити й оцінювати їх. Окремим різновидом ділової гри є метод моделювання ситуації, який дає можливість майбутнім фахівцям самостійно спробувати вирішити проблеми, а не тільки спостерігати за тим, як їх вирішують інші. Цей метод виявляє прогалини у знаннях і вміннях студентів, що можуть бути заповнені під час подальшого навчання та на практиці. Ефективність навчання студентів аналізу професійних ситуацій значною мірою залежить від підготовки викладача до використання цього методу. Оцінка виконання викладачами-стажерами аналізу ситуацій може здійснюватися за такими критеріями, як повнота (відбір корисної для виконання аналізу інформації), безпомилковість (наукова обґрунтованість характеристик та оцінок), системність (логічна послідовність виконання аналізу). Моделювання дає змогу створити у стінах аграрних закладів вищої освіти ситуації, які є близькими до тих, що мають місце в реальній професійній діяльності, і завдяки цьому підготувати до неї студентів, відпрацювати різні професійні вміння, сформувати не лише пізнавальні, а й професійні мотиви та інтереси, дати цілісне уявлення про майбутню діяльність та окремі її фрагменти. Тренінг психологічної і виробничої орієнтації передбачає застосування прийомів психодрами (спроба викладачів-стажерів зіграти ту саму роль викладача аграрних дисциплін, однак по-іншому – за своєю методикою), аналізу (викладач аналізує проблеми з групою тренінгу, відмічаються пункти, у яких учасник відійшов від наміченого плану, аналізуються причини імпровізації та визначається її продуктивність), самонавчання викладачів (навчальні завдання втілені в самостійно проведених стажистом-викладачем заняттях, коли стажист-викладач виконує ці завдання під керівництвом наставника, який у такий спосіб підтверджує поступове влиття стажиста у професійну діяльність викладача). Викладачі із часткових дисциплін (часткових модулів) оцінюють результати та дають часткову оцінку; ці часткові оцінки розраховуються у відсотках до загальної оцінки згідно з їх участю в усьому модулі.

Ключові слова: форми організації, навчання фахових дисциплін, методи навчання, самопізнання, лекції, віртуальне навчання, аналіз професійних ситуацій, соціально-психологічний тренінг.

Правильний вибір методів навчання здійснюється відповідно до цілей і змісту навчання та вікових особливостей тих, хто навчається. Методи перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок – це способи виявлення ефективності реалізації основних завдань навчання (засвоєння знань, умінь і навичок, оволодіння способами творчої діяльності, формування світоглядних і морально-естетичних ідей та цінностей) [1, с. 93–96]. Можна навести думку великого мислителя Д. Дідро, який зазначив: “Що залишається в житті від отриманої в колегії освіти? Нічого. Але що в такому разі робити? Змінити весь метод народної освіти від початку до кінця... Тушість вигнати неможливо, геніальність – легко” [2, с. 20].

Варто провести аналіз публікацій вітчизняних і зарубіжних науковців, що присвячені досвіду впровадження форм організації та методів навчання на основі самопізнання у світовій практиці. Так, Г.-Г. Кремер, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри економічної педагогіки факультету економічних наук Університету Падеборна (Німеччина), у науковій праці “Участь у ярмарку” дав визначення аудиторного навчання як підготовки до участі у грі (ярмарку). Учасникам пропонується готуватися до гри: вибрати призначені ярмарки, планувати участь у них, проводити та оцінювати їх [5, с. 329–336]. Дослідник Дж. Петерсен у роботі “Організація навчання в міжгалузевому діалозі” зазначає, що в системі професійного навчання Німеччини, зокрема в навчально-тренувальних центрах Східної Німеччини, набуває актуальності також метод ділової гри [12]. Зауважимо, що окремим різновидом ділової гри є метод моделювання ситуації.